

НЕКА ПИТАЊА ИЗ ПРОБОЈА ПЕШАДИСКЕ ДИВИЗИЈЕ ИЗ ОКРУЖЕЊА

Док је у прошлости појам окружења скоро редовно везиван за појам капитулације окружене јединице, дотле су искуства из Другог светског рата и доцнија искуства из Кореје и Индокине показала да борба у окружењу и пробој из окружења претстављају само специфичну врсту борбених дејстава која налазе све ширу примену. Но, одмах треба напоменути да борба у окружењу и пробој из окружења спадају међу најтеже и најкомпликованије борбене радње.

Пешадиска дивизија (пд) може да буде окружена под врло различитим условима и на разноликом земљишту, што ће се у највећој мери одразити и на њене припреме и само извршење пробоја из окружења. У савременом рату пешадиска дивизија може бити окружена стицајем прилика, а често ће и жилавост савремених операција захтевати од ње или од њених већих делова да и самостално или по наређењу претпостављених старешина приме борбу у окружењу, с тим што ће окружене снаге увек тежити (кад год то ситуација дозвољава) да се пробију из окружења (самостално или уз помоћ снага ван окружења).

У току Другог светског рата, укључујући и наш Народноослободилачки рат, било је много примера успешног вођења борби у окружењу, као и пробоја из окружења. Исто тако, изгледа да се и у будућем рату, у условима употребе нуклеарног оружја, може очекивати да ће борба у окружењу и пробој из окружења претстављати још чешћу форму борбених дејстава појединих делова борбеног поретка пешадиске дивизије. Ово у првом реду зато што заштита од дејства нуклеарног оружја изискује од браниоца све већу растреситост борбених поредака свих јединица и шире међупросторе, а то пружа нападачу и веће могућности за остварење окружења појединих елемената браниоцевог борбеног поретка. Сем тога, при употреби нуклеарног оружја нападач ће тежити да што боље искористи дејство својих нуклеарних пројектила на тај начин што ће одмах по извршеним атомским експлозијама надирати великом брзином кроз браниоцев положај у циљу окружења и уништења делова његовог борбеног поретка незахваћених атомским експлозијама. На овај би начин, изгледа, поједини елементи браниоцевог борбеног поретка могли брже

допасти у окружење него при борби само класичним оружјем. Но, с обзиром да ће због веће растреситости борбеног поретка, пешадијска дивизија у одбрани, у условима употребе нуклеарног оружја, поседати знатно већу просторију (како по фронту, тако и по дубини) него до сада, изгледа да ће убудуће чешће бити окруживани поједини делови борбеног поретка него дивизија у целини.

Нападач који располаже нуклеарним оружјем моћи ће то оружје да употреби и против окружених јединица браниоца ако оне претстављају рентабилан циљ. Иако групације јачине једног батаљона или дивизиона, начелно, претстављају рентабилан атомски циљ, изгледа, да у условима окружења и веће групације од ових, ако су у тесном додиру са непријатељем, неће бити изложене дејству нуклеарног оружја услед могућности да и трупе које окружују буду уништене заједно са окруженим. Према томе, мање јединице окружене на просторији, чији је полупречник мањи од полупречника атомске експлозије мање ће бити изложене дејству нуклеарног оружја него јединице које су окружене на једној широј просторији. Исто тако, и у случају окружења целе пешадијске дивизије на једној широј просторији, дејству нуклеарног оружја биће више изложени делови борбеног поретка у центру просторије него они на периферији, који су у непосредном додиру са непријатељем. Но ово ће умногоме зависити и од карактера земљишта на коме је извршено окружење.

Вероватно је, дакле, да ће борбу у окружењу убудуће водити јединице различите јачине (чешће делови него комплетна пд), а понекад и снаге које су припадале разним јединицама па су се стицајем прилика нашле у окружењу у коме су обједињене под команду најстаријег старешине. Уколико пд дође у окружење на основу добијеног задатка, то може бити или у циљу везивања за себе надмоћнијих непријатељских снага или ради држања неких нарочито важних земљишних објеката. Везивањем непријатељских надмоћнијих снага омогућава се сопственим главним снагама да на тежишним деловима фронта извојују одлучујуће успехе. Задржани земљишни објекти могу често бити од великог тактичко-оперативног значаја, тако да би њихов губитак за браниоца био ненакнадив. Најчешће ово задржано земљиште може да послужи као ослонац са кога ће бранилац моћи да предузме нова борбена дејства.

Дивизија која по наређењу остаје у окружењу мора да добије потпуно јасан, конкретан и реалан задатак, имајући у виду и све евентуалне могућности у погледу даљег рада у зависности од развоја ситуације. Извршење оваквог задатка намеће команди и јединицама окружене дивизије велику упорност и сналажљивост у извођењу борбе у окружењу, што ће имати утицаја и на само извршење пробоја из окружења. У многим случајевима планско вођење борбе у окружењу претставља уствари извршење планираних припрема за доцнији пробој. При овоме до највећег изражаја долазе правилно схватање значаја простора и времена, брзина одлучивања, итд. Но, у

сваком случају, задатак који је од претпостављене команде добила дивизија остављена у окружењу (а који је обично везан за одређено време) претставља најважнији чинилац од кога ће зависити ток борбе у окружењу, што ће, природно, имати утицаја и на њен доцнији пробој из окружења.

Од умешности и жилавости вођења борбе у окружењу зависиће у највећој мери припреме и само извршење пробоја из окружења. При томе је најважније да се нападачу не дозволи да чврсто блокира окруженог устаљујући целисходан борбени поредак. У овом циљу бранилац треба до максимума да искористи преимућства која му пружају земљишни услови и предност унутрашњих над спољашњим правцима дејства. Непрестаном активношћу (испадима) он треба да натерује нападача да стално маневрује својим снагама, да их нерационално троши и замара и да са закашњењем стиже на места њихове употребе прелазећи дужи пут од браниоца. Поред тога, овим се натерује нападач да привлачи јаче снаге и да их групише углавном у лискском распореду, што ће опет омогућити браниоцу да изабере најповољнији правац и моменат за извршење пробоја из окружења и да у том циљу на изабраном правцу групише релативно надмоћније снаге. Ако у овоме успе, бранилац ће извршити свој основни задатак у борби у окружењу и створити услове за успешан пробој из окружења.

Исто тако, важно је да бранилац по сваку цену одржи у својим рукама довољно пространу територију како нападач не би сужавањем обруча преко мере смањео браниоцу могућност маневра по унутрашњим правцима и дошао у прилику да цепа ту територију и да је ватром прострељује. Најзад, бранилац би створио значајне услове за успех ако би поједине делове свога борбеног поретка још у току борбе у окружењу тако поставио да их без већег померања може искористити и за извршење пробоја. За ово је потребно будно пратити ситуацију и њеном развоју саображавати евентуалне варијанте намераваног пробоја.

*

Већ је напоменуто да ће на припрему и извршење пробоја из окружења имати велики утицај начин на који је дивизија доспела у окружење (по задатку или стицајем прилика). Начелно, у првом случају рад окружене јединице био би лакши, нарочито ако су се операције после њеног опкољавања одвијале углавном према предвиђањима претпостављене команде, пошто ће тада борба у окружењу претстављати само један део планиране операције претпостављене команде. У другом случају рад ће бити тежи, а припреме за извршење пробоја могу се вршити на разне начине. Но, у оба случаја за успешан пробој дивизије из окружења неопходно је садејство са јединицама ван окружења, које могу бити из састава оперативне јединице којој и окружена дивизија припада или нове јединице које су садејство са окруженом дивизијом добиле као специјалан задатак. Ово ће зависити од

услова у којима се буду нашле окружена дивизија и снаге које је окружују, од земљишта, итд.

У свима приликама, на основу наређења претпостављене команде (или самоиницијативно), као и конкретне ситуације, командант дивизије треба да припреми план за пробој, а у доношењу одлуке биће утолико самосталнији уколико му претпостављена команда буде дала шира овлашћења. При томе ће морати, поред осталог, да води рачуна и о целисходном дејству своје дивизије после успешно извршеног пробоја да би се постигнути успех могао до краја искористити.

Отсек за пробој мора се целисходно изабрати, а то ће бити знатно теже но у другим видовима напада. Ово зато што се, поред већ познатих тактичких и земљишних услова за успешно извршење пробоја, овде мора водити рачуна и о могућности спајања са својим трупима ван окружења или пробијања у дубљу позадину непријатеља, ако је то целисходније. При томе се, наравно, неће моћи увек обезбедити сви потребни услови, јер је непријатељ редовно надмоћнији од окруженог у живој сили и техници, али се применом разних лукавстава, а у првом реду остварењем изненађења и умешним коришћењем погодности које пружа дејство по унутрашњим тактичким правцима, могу окружене снаге успешно извући из окружења.

Начелно би пробој из окружења требало извршити што пре (одмах по доспевању у окружење) како би се непријатељ спречио да потпуно стабилизује свој фронт и привуче јаче снаге. Но, ако је дивизија дошла у окружење по задатку, онда рок постављен задатком у највећој мери утиче на одређивање момента за извршење пробоја, а ако је опкољена стицајем прилика, онда на почетак пробоја (поред ситуације код окружене дивизије) утиче и стање код претпостављене команде, односно снага ван окружења. Начелно се сматра да је најповољнији момент за извршење пробоја онда када је слаба видљивост (ноћ, магла, снег, киша итд.). Ово важи и за пробој у условима атомског рата, јер би прикупљени борбени поредак дивизије која се пробија из окружења при доброј видљивости претстављао погодан атомски циљ за нападача. Али, понекад се и извршењем пробоја по дану може постићи успех ако се брзим и енергичним дејством оствари потребно изненађење. Ово поготову важи ако и бранилац располаже нуклеарним оружјем и претпостављена команда окружених снага буде атомском експлозијом разбила непријатељски обруч и отворила пут снагама које се пробијају из окружења.

Груписање снага за пробој из окружења претставља врло сложјену радњу, јер је велика вештина у оквиру непријатељске оперативне надмоћности постићи своју одлучујућу тактичку надмоћност на изабраном отсеку за пробој. Слобода маневра окруженог знатно је скучена, јер скидање снага са појединих делова окружене просторије ради прикупљања за пробој често може непријатељу да открије припреме окруженог. Зато је целисходније извлачити делове него целе јединице са дотадашњих положаја, јер ће се на тај начин сопствена

намера лакше прикрити од непријатеља. Али тиме борбени поредак формације одређене за извршење пробоја постаје знатно хетерогенији, те се у томе мора имати мере. Но, у сваком случају, „мешање“ јединица, до кога ће редовно долазити у оваквим приликама, свакако ће отежавати и онако тешку ситуацију окруженог.

Врло је важно целисходно одредити *јачину снага за пробој*, која зависи од више већ познатих услова. Досадашња искуства су показала да би она требала да буде $\frac{1}{2}$ до $\frac{2}{3}$ пешадиских снага (са свим тенковима и већим делом артиљерије и минобацача), док би за *заштиту* било довољно употребили $\frac{1}{3}$ до $\frac{1}{2}$ пешадиских снага (са мањим делом артиљерије и минобацача).

Изненађење, које претставља један од битних услова за успех, при пробоју из окружења може се остварити на разноврсне начине. Пре свега, треба тежити да у погледу дотадашње сопствене активности на фронту не буде никакве промене, јер би то био први знак по коме би непријатељ могао закључити да окружени нешто припрема. Поред вршења покрета при условима слабе видљивости, тајност налаже и примену најстрожије маршевске дисциплине, а целисходна примена свих врста маскирања може врло много допринети остварењу изненађења.

Демонстративна дејства при пробоју из окружења могу врло корисно послужити за обману непријатеља. Само при њиховом извођењу треба бити врло обазрив и настојати да она у свему изгледају као прави напади, јер би у противном од њих могло бити само штете. Демонстративни пробој треба изводити на одговарајућем удаљењу од стварног места пробоја како се прави пробој не би компромитовао, и на таквим местима и правцима за чији би избор за стварни пробој постојали објективни разлози, али при томе треба водити рачуна о томе да ова дејства временски буду усклађена са дејствима снага које врше главни пробој.

Док је *организација командовања* за непосредно извршење пробоја у надлежности команданта дивизије, дотле је претпостављена команда дужна да што целисходније организује командовање у циљу садејства између дивизије и снага ван обруча. Од велике је важности за успешно извршење пробоја помоћ (у тенковима, артиљерији, муницији, санитарским потребама, храни, итд.) коју претпостављена команда буде пружала опкољеној дивизији ваздушним путем (аеротранспортом, хеликоптерима, падобранима). Не мање значајна била би и помоћ коју би претпостављена команда пружила окруженој дивизији благовременим извлачењем из окружења болесника и рањеника помоћу хеликоптера. Најзад, само сигурна *веза*, како у припремама тако и при извршењу пробоја, може омогућити неометано извођење целог овог компликованог тактичког дејства.

*

Борбени поредак дивизије за извршење пробоја из окружења треба једновремено да одговори разноврсним захтевима: да омогући

пробијање непријатељског окружења, да не дозволи непријатељу да растроји трупе које се пробијају дејствима на њихове бокове и позадину, да после извршеног пробоја омогући најцелисходније задржавање непријатељских гонећих делова, да олакшава садејство са сопственим трупима ван окружења, итд. На основу досадашњих искустава може се рећи да би највећем броју ових захтева одговарао борбени поредак дивизије који би се састојао од: групе за пробој, заштитних делова и резерве.

Група за пробој, која би обухватала гро окружених снага, постројавала би свој борбени поредак слично као и за обичан напад. Али због потребе да се пробој што брже изврши, борбени поредак групе за пробој морао би бити компактнији но при обичном нападу, па би зато растојања и отстојања између појединих његових делова била мања. Но, при томе би се морало водити рачуна да ће овако компактна група постати за нападача рентабилан атомски циљ чим изађе из обруча, што ће се најлакше избећи вршењем пробоја ноћу или при смањеној видљивости. Исто тако, и покретљивост и темпо наступања групе за пробој морали би бити већи да би се пробој што пре извршио и да би се постигла што већа маневарска способност јединица у циљу сузбијања непријатељских покушаја спречавања ширења пробоја и остварења садејства са својим трупима ван окружења, као и у циљу заштите од нападачевог дејства нуклеарним оружјем. Нарочито је важно да се, чим ова група изврши расецање обруча, солидно обезбеде бокови трупа које се пробијају, пошто ће непријатељ уложити највеће напоре ради затварања направљене бреше у обручу. Ово посебно важи за обезбеђење извлачења позадинских јединица и заштитних делова.

Врло је деликатна *улога резерве* која мора да буде спремна да интервенише брзо и енергично у свим правцима, првенствено у корист групе за пробој, а по потреби и за рачун осталих делова борбеног поретка. Али, њу треба опрезно употребити како се не би утрошила пре времена. Сачувана резерва може нарочито корисно да се употреби за проширење успеха на правцу пробоја у циљу надирања ка сопственим спољним снагама. Када земљиште на коме се дивизија пробија омогућава непријатељу употребу тенкова, групу за пробој би обезбеђивали ПТР и ПОЗ-ови на тај начин што би се противтенковска резерва кретала непосредно позади групе за пробој на крилима њене пешадије у циљу сузбијања непријатељских фронталних и бочних тенковских противнапада, док би се ПОЗ-ови (дивизије и пукова) кретали са спољне стране обезбеђујући средину борбеног поретка. Ако је дивизија постројена у два ешелона, командант дивизије би се, начелно, налазио код првог ешелона.

При успешно извршеном пробоју наше 14 ударне дивизије на правцу Велење — Мислиње — Шопштањ, 1944 године, групу за пробој сачињавала је једна бригада на челу са официрима штаба дивизије док су заслоне (побочнице) образовала два батаљона 2 бригаде. У

заштитници је била једна бригада, а остали делови дивизије налазили су се у средини борбеног поретка.

Артиљерија би главним делом требало да потпомаже групу за пробој, а мањим делом (уколико се укаже потреба) и групу за заштиту. При том би артиљериска група за заштиту групе за пробој дејствовала слично као и у нормалном нападу, док би артиљерија заштитне групе дејствовала по начелима за задржавајућу одбрану. Дивизиска артиљериска група (ДАГ), која се скоро редовно формира, имала би углавном задатак да подржава групу за пробој, али би требала да буде у стању да дејствује и по целој периферији обруча. Нарочито еластична требала би да буде употреба артиљерије при подржавању демонстративних дејстава пешадиских јединица, које би се вршило са привремених ватрених положаја (ВП). Пробој из окружења могао би да буде са артиљериском припремом (која је увек кратка) или без ње (при условима слабе видљивости). Командовање артиљеријом начелно би требало да буде подељено. Противавионска артиљерија (ПАА) би се користила првенствено за обезбеђење групе за пробој и ДАГ-а.

Улога *инжињерије* је врло разноврсна и састојала би се у потпомагању групе за пробој, и то утврђивањем и одржавањем у својим рукама погодних тачака на боковима места где је извршен пробој (док се и последња јединица не извуче), у потпомагању групе за заштиту, и то применом запречавања комуникација и рушења појединих објеката, у употреби ПОЗ-ова свих степена, итд.

Кад год има могућности, дивизији која врши пробој из окружења претпостављени треба да обезбеди *подршку авијацијом* (првенствено јуришном). Но, пошто авијација дејствује са аеродрома ван окружења, то садејство са њом мора бити врло брижљиво организовано. Да би се авијација максимално искористила, пожељно је да се код окружене дивизије падобранима или хеликоптерима спусте официри за везу који ће вршити навођење. С обзиром на велику засићеност бојишта живом силом и техником, као и на чињеницу да се пробој обично врши при слабој видљивости, треба организовати сигурно обележавање да би се искључило тучење сопствених трупа од стране авијације.

Као што је већ напоменуто, *тенкови* би се сви придали групи за пробој, са сличним задацима као и при нормалном нападу. Само би овде полазни положаји били нешто ближи но у нормалним условима.

Веза у оквиру групе за пробој организовала би се по начелима за напад, а у оквиру заштитне групе по начелима за задржавајућу одбрану. При томе би се углавном употребљавала радиосредства, курири и официри за везу.

Задимљавање (које могу да користе сви делови борбеног поретка) омогућило би да се код непријатеља створи пометња у погледу циља предузетог дејства, чиме би се олакшало стварање изненађења.

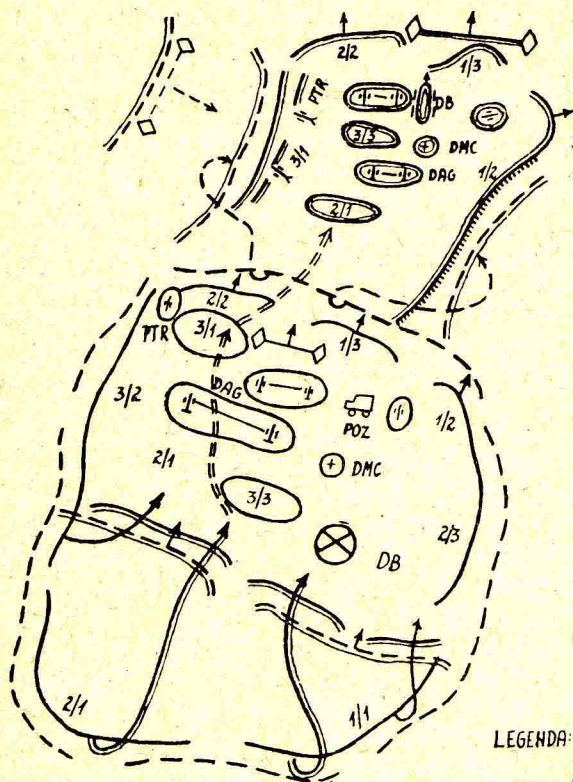
Позадинске јединице и установе распоредиле би се у почетку у средини борбеног поретка дивизије, а после би се, према развоју ситуације, кретале за групом за пробој. Да би се оне растеретиле и учиниле што покретљивијим, требало би предати јединицама што већи део потреба (првенствено муницију, храну, санитарски материјал, итд.), а уништити потребе и материјал који се не могу извући.

Садејством унутар окружења требало би синхронизовати компликовани рад свих делова дивизиског борбеног поретка. Њега организује командант дивизије, који би требало да регулише основна питања одређујући: *групи за пробој* — ближи и следећи задатак, када и како поставити побочнице (заслоне) за обезбеђење бокова (прецизирајући докле ће остати на својим положајима и како и када се са њих повлачити), итд.; *заштитној групи* — почетак и начин повлачења, линије на којима ће се задржавати, где треба дати јачи отпор итд.; *резервама* — задатке, прво оријентирно, а у случају потребе и конкретне задатке, итд.

Садејство ван окружења, које је од нарочитог значаја у условима употребе нуклеарног оружја, организује претпостављена команда, тежећи да дивизији омогући да после пробоја пређе што краћи пут до спајања са снагама које јој ван обруча олакшавају пробој из њега. Требало би настојати кад је год то могуће да трупе ван окружења привуку на себе главне снаге непријатеља како би се окруженој дивизији олакшали пробој. Но, при томе се мора пазити да претходна померања сопствених трупа ван окружења не открију непријатељу планирано место пробоја.

Као позитиван пример добро организованог и изведеног пробоја из окружења могу да послуже дејства наше 13 и 35 дивизије које су биле окружене марта 1945 године у Лици (види скицу 1). Овде је, пре свега, 13 дивизија правилно изабрала отсек за пробој (с. Мекшиари, западно од Удбине) који је био на удаљењу око 15 километара од места где се дивизија првобитно нашла у окружењу. Овим је постигнуто и потребно изненађење, јер непријатељ није очекивао да ће дивизија извршити покрет преко Крбавског Поља, па тај правац није довољно ни обезбедио. Сем тога, овде је дошло и до правилног садејства са окруженом 35 дивизијом која је, у циљу олакшања пробоја из окружења 13 дивизије, извршила општи притисак на непријатеља на више праваца у ширем рејону Коренице. 35 дивизија је, поред тога, при пробоју (у Кордун) правилно образовала борбени поредак (у групи за пробој имала је једну бригаду, док је друга бригада без једног батаљона обезбеђивала и пребацивала рањенике, а један батаљон ове бригаде образовао заштитницу дивизије и становништва избеглог испред непријатеља).

Исто тако је позитиван пример пробоја из окружења 101 америчке ваздушнодесантне дивизије која је 1944 године у Арденима успела да се одржи у окружењу и одоли много надмоћнијим непри-

LEGENDA:

—	Naše snage	} u toku borbe u
- - -	Nepr. snage	
—	Naše snage	} Pri probouju iz
- - -	Nepr. snage	

Скица 1

јатељским снагама а потом и да се успешно пробије до пружања помоћи споља од стране III армије генерала Патона.

*

Ако не постоји опасност од нападачевог дејства нуклеарним оружјем и ако остали услови дозвољавају дневни пробој, он би се обично вршио после неутралисања артиљеријом непријатељске живе силе и ватрених средстава на месту пробоја и неутралисања непријатељских резерви које би се евентуално могле ангажовати за ојачавање обруча на месту пробоја или у циљу спречавања извршења пробоја. Борбени поредак дивизије у том случају пошао би у пробој тек пошто артиљерија на дати знак изврши пренос ватре у дубину непријатељског распореда. При извршењу пробоја поједини елементи борбеног поретка поступали би по следећем.

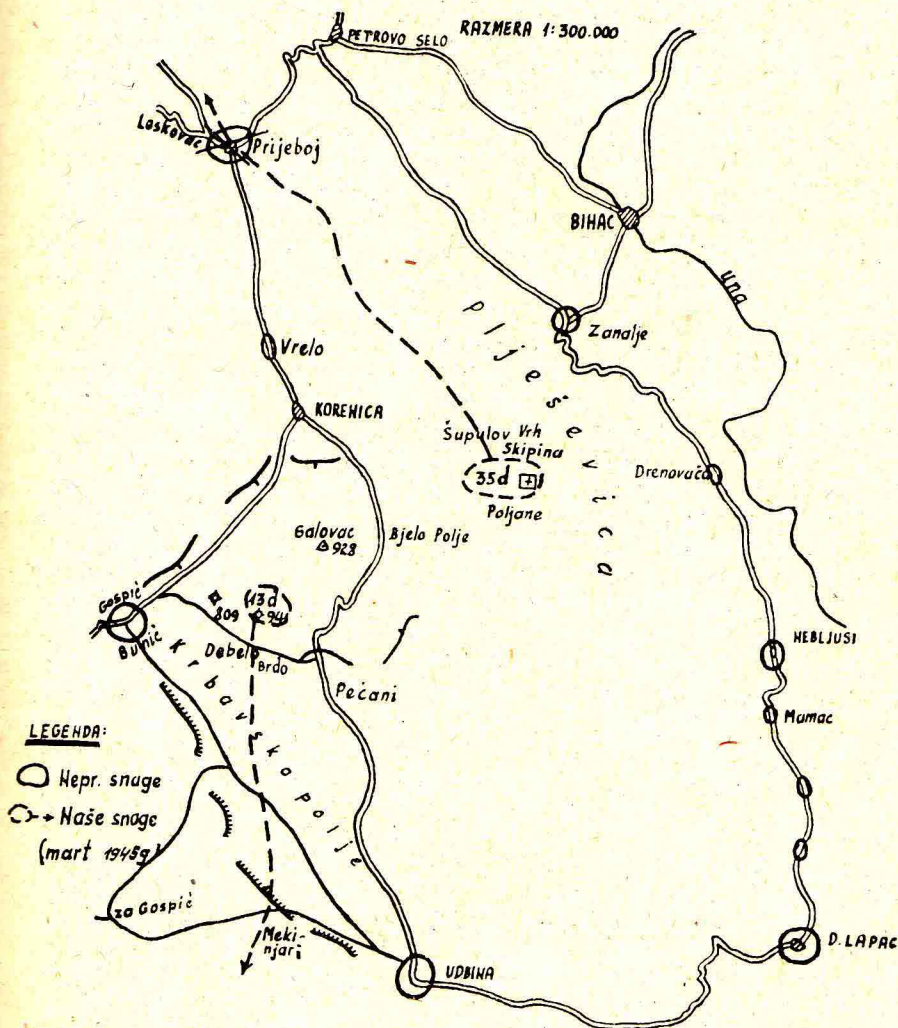
Група за пробој, по извршењу јуриша на одређени отсек, одлучно би продирала у дубину непријатељске одбране. Тенкови би при том били у борбеном поретку пешадије и са њом продирали. По расечању обруча део снага из групе за пробој образовао би побочнице (заслоне) ради обезбеђења бокова раскинутог обруча. Ако постоји могућност, ове би снаге надирале у бочне стране од места пробоја да би створиле што шири отвор за пролаз осталих снага дивизије. Упорном одбраном оне треба да онемогуће непријатељске покушаје затварања обруча и угрожавање борбеног поретка дивизије која се пробија, предузимајући запречавања, рушења и укопавања. Од правилног рада ових делова и њихове упорности зависиће умногоме успешан излазак дивизије из окружења. Ради спречавања да непријатељ пресече снаге дивизије на месту излаза из обруча, они треба да буду спремни и на то да се жртвују.

Део артиљерије би крчио пут пешадији и заједно са ПТР и ПОЗ-овима обезбеђивао бокове групе за пробој све док дивизија у потпуности не би избила на предвиђену линију. Остала артиљерија би дејствовала као и у обичном нападу, изузев дела који се налази у групи за заштиту, који би дејствовао по начелима за задржавајућу одбрану. По расечању обруча извршило би се препотчињавање већег дела артиљерије пешадији.

Резерва, која се обично налази позади групе за пробој, односно њеног другог ешелона (ако он постоји), начелно би се употребила за заштиту групе за пробој од непријатељског дејства на њене бокове и позадину, или за проширење већ створеног пролаза. Но, ако би непријатељ својим дејством угрозио групу за заштиту (као и групу за пробој), резерва би се употребила, у садејству са угроженим снагама, за отклањање ове опасности.

Група за заштиту, која треба да води упорну одбрану од линије до линије, задржавајући и одбијајући све непријатељске нападе који угрожавају борбени поредак дивизије, постепено би се померала у правцу места пробоја, равнајући се према темпу наступања групе за пробој и одржавајући везу са позадинским ешеленом. По пролазу кроз створену брешу у обручу, она би требала да се свије у колону и прикључи зачељу борбеног поретка. *Побочнице* (заслони) по пролазу групе за заштиту образовале би заштитницу дивизије, свијајући се у колону и крећући се позади дотадашње групе за заштиту. Командант дивизије, начелно, требало би да се креће на зачељу групе за пробој. Начелна шема извршења пробоја једне пд види се из скице 2.

Ради очувања тајности пробој ноћу би се редовно вршио без артиљериске припреме. При том би група за пробој заузимала свој распоред као и по дану, с тим што би се већи део артиљерије (а нарочито пратећа) налазио у борбеном поретку пешадије. За успех пробоја ноћу, поред осталог, требало би припремити водиче још у току дана и обележити правце кретања јединица и све старешине упознати са задацима, начинима међусобног потпомагања, радом суседних једи-

Скица 2

ница, итд. Ако се располаже тенковима, они би се кретали од објекта до објекта у борбеном поретку пешадије (која би им обележавала правац кретања разним сигналним средствима) и дејствовали са блиског отстојања на оне циљеве који отежавају покрет пешадије, а по извршеном пробоју би уништавали непријатеља који врши противнападе.

По извршеном пробоју непријатељског обруча приступа се најхитнијем извлачењу осталих делова из окружења. Да би се обезбедио уредан и брз пролаз јединица кроз пробијени обруч, командант дивизије би требао још пре почетка самог пробоја да одреди задатке

свима јединицама и упозна их са линијама на које треба да избију у првој етапи (која обухвата извлачење целе дивизије из обруча), а у току пробоја да лично руководи бојем све до изласка из обруча и последње јединице. Редослед извлачења из окружења одговарао би постројеном борбеном поретку дивизије за пробој, с тим што би се између групе за пробој и резерве обично кретале позадинске јединице и установе и део артиљерије, а иза резерве остатак артиљерије и група за заштиту.

По извлачењу целе дивизије из обруча наступа друга етапа пробоја из окружења у којој, с обзиром на специфичности ових дејстава, може доћи до различитих варијаната дејства међу којима су најизразитије: спајање са сопственим снагама ван обруча или сређивање дивизије и преоријентација за даља дејства у зависности од конкретне ситуације. Но, с обзиром да борбени поредак дивизије по изласку из обруча претставља врло погодан и рентабилан циљ за дејство нуклеарним оружјем, потребно је предузети најхитније мере за заштиту од овог дејства, од којих у првом реду долазе у обзир утапање у борбени поредак својих трупа (у првом случају), односно децентрација у непријатељској позадини (у другом случају).

Искуство из досадашњих ратова показало је да се борба у окружењу и пробој из њега, иако претстављају врло сложен и тежак вид борбених дејстава, могу успешно изводити ако трупе и старешински кадар располажу високим моралом и чврстом решеношћу за победом. Ово ће, свакако, још у већој мери важити за оваква дејства у новим ратним условима, која ће се изводити под још тежим околностима него досада.

NAPADI NOVJ NA NASELJENA MJESTA

od pukovnika Pera Morače

У овој тактичкој студији, указујући на специфичне услове под којима су изведени напади на насељена места, писац је успео, анализирајући догађаје, да пружи корисне закључке и искуства.

Књига је богата примерима, сажета, јасна по стилу и претставља озбилну студију о борби, тактици, развоју и начину дејства наших партизанских јединица при нападима на насељена места, те је као такву препоручујемо читаоцима.

Књига је штампана латиницом и садржи 203 странице. Цена јој је 400 динара.